

1. Довідково-інформаційна система «Frontline Documents System» : версія 5.0.6.101 ; FDS Forensic версія 5.0.6.21.

2. Патик Л. Л. Техніко-криміналістичне дослідження підробленого паспорта громадянина України : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2013. 142 с.

3. Про затвердження Положення про паспорт громадянина України : Постанова Верховної Ради України від 26.06.1992 № 2503-XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2503-12> (дата звернення: 21.04.2020).

Одержано 23.04.2020

УДК 343.2

Іван Андрійович Токар,

*курсант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Володимир Вікторович Шаблистий,

доктор юридичних наук,

доцент кафедри кримінального права та кримінології

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПІДСТАВ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СПІВУЧАСНИКІВ ЗЛОЧИНУ

Підстава кримінальної відповідальності співучасників злочину завжди залишалася актуальним предметом дискусій вітчизняних юристів та науковців. Найбільш розповсюдженою точкою зору з приводу підстави кримінальної відповідальності співучасників є склад злочину, як і в злочинах, вчинених одною особою. Склад злочину обов'язково повинен бути передбачений Кримінальним кодексом України. Проте, цілком порівнювати підставу кримінальної відповідальності за злочини в співучасті та за злочини вчинені одноособово ми вважаємо недоречним через те, що, як в одному так і в іншому випадку є своя специфіка підстав кримінальної відповідальності.

Застосування системного підходу до вирішення даного спірного питання зумовило виникнення поняття «загальний склад злочину». Як вважає М.С. Таганцев, то основною ознакою співучасті

є солідарна відповідальність всіх співучасників злочину [1,с.125]. Але, О.А. Арутюнов вважає, що поняття загального складу злочину при співучасті дозволяє обґрунтувати відповідальність співучасників лише в тому випадку, коли кожен співучасник несе відповідальність за весь злочину, а не за окрему його стадію. Звідси і впливає визначення поняття «співучасть» - спільне вчинення діяння, яке містить всі ознаки складу злочину, передбаченого КК [2,с.69]. Тобто, співучасники вчиняють злочин спільно, тому оцінювати їх діяння як самостійний склад злочину неможливо. Співучасть як система базується на взаємодії, яка у свою чергу передбачає взаємовплив співучасників, поведінка кожного з них змінює поведінку інших.

Враховуючи вищезазначене виділяють два підходи до визначення характеру співучасті: несамотійний та незалежної відповідальності співучасників від дій виконавця. Очевидно, що саме несамотійний підхід характеристики відповідальності співучасників відомий кримінально-правовій науці, тобто діяльність всіх співучасників пов'язується із відповідальністю виконавця. Багато вчених дискутують з приводу основної підстави кримінальної відповідальності співучасників, одні зазначають що основною є діяння виконавця, тобто відповідальність співучасників кваліфікується за тією ж самою статтею Кримінального кодексу України, що й у виконавця злочину. У свою чергу інші науковці притримуються думки, стосовно якої відповідальність співучасників за дії виконавця без виникнення суперечностей з основоположними ідеями кримінального права та правосуддя неможлива [1,с.140].

Варто зазначити, що підстава кримінальної відповідальності у всіх формах злочинної діяльності має індивідуальний характер, тобто кожна особа, що діє спільно з іншими особами при вчиненні злочину, створює підставу для кримінальної відповідальності. Очевидно, що для притягнення співучасника до відповідальності необхідно довести у його діяннях наявність складу злочину, передбаченого Кримінальним кодексом України, не зважаючи на роль, яку він виконує в організації та виконанні злочину.

Проаналізувавши вітчизняну літературу, слід зауважити, що науковці та законодавець притримувались несамотійного підходу у визначенні підстави кримінальної відповідальності, що, як раніше зазначалося, що діяння співучасників мають до дій виконавця

додатковий характер, то у випадку непрямого до відповідальності виконавця злочину (наприклад при добровільній відмові) не могли б притягатись до неї й інші співучасники. А при ексцесі виконавця інші співучасники притягались би до відповідальності за вчинений виконавцем злочин, що не охоплювався їхнім умислом. Однак чинний Кримінальний кодекс України не містить таких положень, оскільки вітчизняне кримінальне право виходить із принципу самостійного характеру відповідальності співучасників.

Інша позиція науковців спирається на те, що співучасть у злочині, згідно з якою відповідальність співучасників у ряді випадків має самостійний характер, також базується на певних нормах Кримінального кодексу України.

Також, взаємопов'язаними є питання при вирішенні питання підстави кримінальної відповідальності співучасників та часу вчинення ними злочину. Очевидно, часом вчинення злочину організатором, підбурювачем, пособником є час вчинення передбаченого кримінальним законом діяння (дії або бездіяльності), тобто момент вчинення особою відповідно організацьких, підбурювальних чи пособницьких дій. Кожен співучасник підлягає відповідальності за діяння, вчинене лише ним особисто. Тим більше і в багатьох підручниках з кримінального права зазначається, що мотиви дій співучасників можуть бути як однаковими, так і різними [3, с.42].

Підсумовуючи вищезазначене, слід зауважити, що підстава кримінальної відповідальності співучасників на пряму пов'язана із загальним поняттям інституту співучасті в кримінальному праві. Ключовим елементом підтвердження вищевказаного твердження є теорія самостійної відповідальності співучасників, що утворюють інститут співучасті згідно чинного Кримінального кодексу України. Залежність відповідальності співучасників від діяння виконавця не є повною, а лише частковою. Можна стверджувати, що підстава кримінальної відповідальності співучасників поєднує в собі два підходи: несамоїйна та самоїйна відповідальність співучасників, тому слід дотримуватися цих двох підходів при вирішенні питання кримінальної відповідальності співучасників.

Список бібліографічних посилань

1. Таганцев Н. С. Русское уголовное право. Лекции. Часть общая : в 2 т. / сост. и отв. ред. Н. И. Загородников. М. : Наука, 1994. Т. 1. 329 с.
2. Арутюнов А. А. Системный подход к общей теории соучастия в преступлении. *Право и политика*. 2001. № 10. С. 69–70.

3. Митрофанов І. І., Слободяник Т. М. Кримінальна відповідальність осіб, які вчинили злочин у співучасті. Кременчук : Вид. Щербатих О. В., 2009. 55 с.

Одержано 14.04.2020

УДК 342.268(477)

Дар'я Вікторівна Туренко,
ад'юнкт Харківського національного
університету внутрішніх справ

СПІВВІДНОШЕННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО І ПОЛОЖЕНЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Згідно дослідження до класифікації, що існує у кримінальному праві, заходи кримінально-правового впливу відносно осіб, що вчинили кримінальне правопорушення реалізуються : 1) у певних формах кримінальної відповідальності; 2) у заходах, що за загальноприйнятим визначенням вчених кримінальною відповідальністю не охоплюється, а йменується кримінально-правовим примусом. Останнє відноситься насамперед до примусових заходів медичного і виховного характеру, що передбачено ст.ст. 94 (зі змінами у 2017 році) і 105 КК України. Питання з'ясування правової природи примусових заходів медичного і виховного характеру взаємопов'язано із питанням співвідношення таких заходів із : 1) кримінально-правовими відносинами; 2) кримінальною відповідальністю; 3) покаранням [1, с. 128]. Відповідно до Розділу IX «Звільнення від кримінальної відповідальності» у ст.ст. 44-49 КК України примусові заходи медичного характеру не включені як підстави звільнення від кримінальної відповідальності. В той же час, у нормах ч. 1 ст. 84 КК України зазначено, що звільняється від покарання особа, яка під час його відбування захворіла на психічну хворобу, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) оба керувати ними. До такої особи можуть засосовуватися примусові заходи медичного характеру відповідно до ст.ст. 92-95 (ст. 95 зі змінами від 14.11.2017 р в Законі № 2205-VIII) Розділу XIV КК України. Відносно співвідношення вказаних заходів з кримінально-правовими відносинами слід підкреслити, що в